

Talousennuste vuosille 2021-2023

Kasvu vahvinta ensi vuonna

Suomen talouden dynamiikka mainettaan parempi

ENNUSTERYHMÄ

Toni Juuti
Ilkka Kiema
Essi Lindberg
Sakari Lähdemäki
Mika Maliranta
Aila Mustonen
Milla Nyyssölä
Jani-Petteri Ollikainen

LISÄTIETOJA

Ilkka Kiema
Ennustepäällikkö
040 940 2287
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

Talousennuste vuosille 2021-2023

Kasvu vahvinta ensi vuonna

Suomen talouden dynamiikka mainettaan parempi

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa kuluvalle vuodelle 3,0 prosentin, ensi vuodelle 3,5 prosentin ja vuodelle 2023 1,8 prosentin talouskasvua. Kuluvana vuonna kasvua voimistaa vahvimmin yksityisen kulutuksen ja ensi vuonna myös viennin kasvu. Hallituksen työllisyystavoite tullaan saavuttamaan ensisijaisesti muista syistä kuin hallituksen työllisyystoimien johdosta. Suomen työmarkkinoiden dynamiikka on mainettaan parempi, ja työmarkkinoiden uudistamisessa on syytä edetä vähitellen ja Suomessa toteutettavia huolellisesti suunniteltuja kokeiluja hyödyntäen.

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
040 940 2287
ilkka.kiema@labour.fi
www.labour.fi

- » Tänä vuonna talouden vetää kasvuun yksityinen kulutus ja ensi vuonna myös vienti
- » Palvelujen ulkomaankauppa kasvaa vahvasti ensi vuonna
- » Noususuhdanne nostaa työllisyysasteen tavoitellulle 75 prosentin tasolle
- » Suomen työmarkkinoiden dynamiikka on muihin maihin verrattuna vähintään kohtalaisella tasolla

Koronavirusepidemia näyttää nyt olevan Suomessa väistymässä. Esittämämme talouskasvu-arvio on silti edelleen sidoksissa sen kehitystä koskeviin oletuksiin. Viime vuoden lopussa käynnistyneet koronavirusrokotukset ovat alkaneet edetä ripeämmin kuluvan vuoden aikana. Tätä kirjoitettaessa yli 82 prosenttia 12 vuotta täyttäneestä väestöstä on saanut vähintään yhden koronavirusrokoteannoksen, ja yli 64 prosentille on annettu kaksi rokoteannosta. Uusien virusvarianttien johdosta arvioita laumasuojaan riittävästä rokotekattavuudesta on kuitenkin jouduttu tarkastamaan ylöspäin. Ennusteessa oletamme, että Suomen osalta koronavirus-epidemia hiipuu kuluvan vuoden loppuun mennessä ja että myös myönteinen kansainvälinen suhdannekehitys jatkuu.

VIENTI JA TUONTI PALAUTUVAT VASTA ENSI VUONNA

Ennustamme kuluvalle vuodelle 3,0 prosentin, ensi vuodelle 3,5 prosentin ja vuodelle 2023 1,8 prosentin bruttokansantuotteen kasvua. Kasvu-arvioita on päivitetty 0,5, 0,4 ja 0,4 prosenttiyksikköä ylöspäin viime kevään ennusteeseen verrattuna. Kuluvan vuoden osalta aiempaa optimistisempi kasvu-arvio perustuu ensisijaisesti yksityiseen kulutukseen. Arviomme mukaisesti pandemian väistyminen ei tuonut Suomeen yhtäkkiä kulutusjuhlaa, vaan yksityinen kulutus kasvoi kuluvan vuoden alkupuolella vähitellen. Ennusteskenaariossamme yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu, ja arvioimme, että kulutuspainoiden purkautuminen ja kotitalouksien paremman työllisyystilanteen myötä kohonneet tulot johtavat kuluvana vuonna 4,0 prosentin yksityisen kulutuksen kasvuun.

Viennin ja tuonnin kehitys on ollut alkuvuodesta huomattavan vaisua, ja kuluvana vuonna sekä viennin että tuonnin kasvu jää ennusteessamme kahteen prosenttiin. Toisaalta esimerkiksi Teknologiateollisuuden tiedot yritysten tilauskannasta ja Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat viennin vahvaan kasvuun. Uudessa ennusteessamme vienti kasvaa ensi vuonna tuontia oleellisesti nopeammin.

Matkailupalvelujen ja kuljetuspalvelujen ulkomaankauppa supistui koronakriisin aikana ulkomaankaupan eristä eniten. Näiden erien supistuminen riitti pudottamaan noin neljällätoista prosentilla palveluviennin arvoa ja noin viidellätoista prosentilla palvelutuonnin arvoa, eikä kummankaan erän kasvu ole vielä kunnolla käynnistynyt sen enempää viennin kuin tuonninkaan osalta. Ennusteskenaariossamme palautuminen tapahtuu ensisijaisesti ensi vuonna. Sekä vienti että tuonti kasvavat ennusteessamme ensi vuonna voimakkaasti (vienti 8,7 ja tuonti 7,5 prosenttia) osin palveluviennin kasvun johdosta.

Koronakriisi näyttää pikemminkin vahvistaneen kuin heikentäneen Suomen kustannuskilpailukykyä. Maltilliset

KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE

	2020	2020	2021e	2022e	2023e
	Mrd. €		Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	236,2	-2,9	3,0	3,5	1,8
Tuonti	84,6	-6,4	2,0	7,5	3,5
Kokonaistarjonta	320,8	-3,9	2,7	4,6	2,2
Vienti	85,5	-6,7	2,0	8,7	5,0
Kulutus	178,4	-3,1	3,5	2,5	0,9
yksityinen	120,7	-4,7	4,0	4,0	1,5
julkisen	57,7	0,5	2,4	-0,8	-0,5
Investoinnit	57,1	-0,7	2,1	3,3	2,1
yksityiset	45,5	-3,4	2,8	3,8	2,8
julkiset	11,7	11,0	-1,0	1,2	-1,0
Kokonaiskysyntä	320,8	-3,9	2,7	4,6	2,2

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

palkkaratkaisut ovat silti perusteltuja suhdannetilanteen arvaamattomuuden vuoksi ja myös siksi, että tavanomaiset kilpailukykyindikaattorit vaihtelevat nyt voimakkaasti myös tilapäisten toimialarakenteen muutosten johdosta. Siksi ne soveltuvat nyt tavallista huonommin kuvaamaan Suomen vientimenestyksen edellytyksiä. Ennusteessamme oletamme, että toteutuvat palkkaratkaisut ovat maltillisia ja että liukumukset varmistavat palkkakehityksen jatkumisen myönteisenä: ennustejaksolla sopimuspalkat kasvavat vuosittain 1,1 prosenttia ja liukumukset ovat 0,9 prosenttia, eli ansiokehitys on 2,0 prosenttia vuodessa.

MYÖNTEINEN TALOUSKEHITYS KOHOTTAA TYÖLLISYYTTÄ VOIMAKKAASTI

Koronakriisin seurauksena EDP-velkasuhde kasvoi voimakkaasti, ja kuluvana vuonna se kohoonee lähes 75 prosenttiin. Tulevien vuosien aikana alijäämä pienenee mm. pandemian päättymisestä johtuen. Valtion talous pysynee kuitenkin vahvasti alijäämäisenä koko ennustejakson ajan, vaikka ennusteessamme EDP-velkasuhde kääntyykin lievään laskuun vuoden 2021 huippuarvon jälkeen.

Marinin hallitus on asettanut yhdeksi keskeiseksi tavoitteekseen julkisen talouden kestävyden turvaamisen mm. työllisyysastetta nostamalla. Hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin sekä työllisyyden vahvistuminen 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä. Sittemmin valtiovarainministeriö on laatinut yksityiskohtaisia laskelmia, jotka kuvaavat erilaisten politiikkatoimien työllisten lukumäärään tuottamia lisäyksiä.

Etenkin vaikeasti työllistettävien henkilöiden kohdalla ehdotettujen politiikkatoimien vaikutuksia on kuitenkin erittäin vaikea arvioida. Elintason ja hyvinvoinnin kehityksen kannalta työn tuottavuuden kehitys on työllisyyttä tärkeämpää. Lisäksi tuottavuuden kasvu helpottaa merkittävästi julkisen talouden tasapainottamista. Vaikeasti työllistettävien henkilöiden työllistäminen voi olla perusteltua mm. sosiaalipoliittisista syistä ja osana julkisen talouden tasapainottamista. Näin syntyy kuitenkin lähinnä matalan tuottavuuden työpaikkoja, joten vaikutus talouskasvuun on suhteellisen heikkoa.

Ennusteemme mukaan hallituksen asettama 75 prosentin työllisyystavoite saavutettaisiin vuonna 2023. Tämä tapahtuisi kuitenkin ensisijaisesti muista syistä kuin ehdotettujen työllisyystoimien ansiosta.

SUOMESSA ON MAINETTAAN PAREMMAT TYÖMARKKINAT

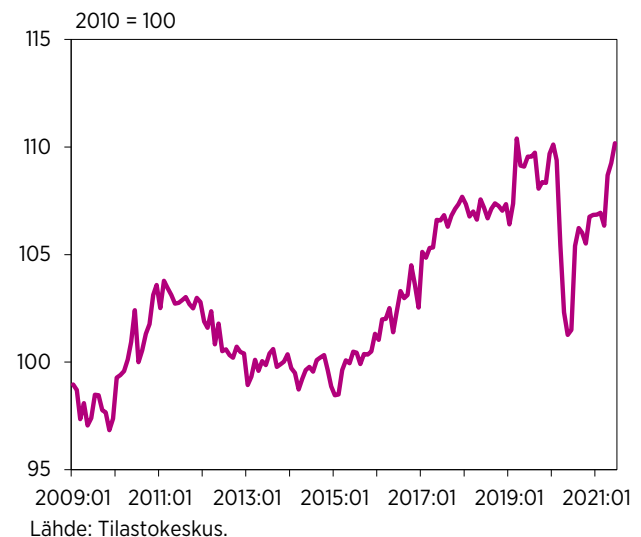
Talouskehityksen ymmärtämisen ja ennustamisen kannalta työllisten määrää tärkeämpi työllisyysmittari on työikäiseen väestöön suhteutettu kansantaloudessa tehtyjen työtuntien lukumäärä. Kuten erillistekstissä huomautamme, työtuntien määrällä mitattu työllisyys ei nytkään ole Suomessa poikkeuksellisen alhaisella tasolla vertailukelpoisiin maihin tai koko Euroopan Unioniin verrattuna.

Työn tuottavuuden tulevaan kehitykseen vaikuttaa mm. työmarkkinoiden dynaamisuus, kuten hävinneiden työpaik-

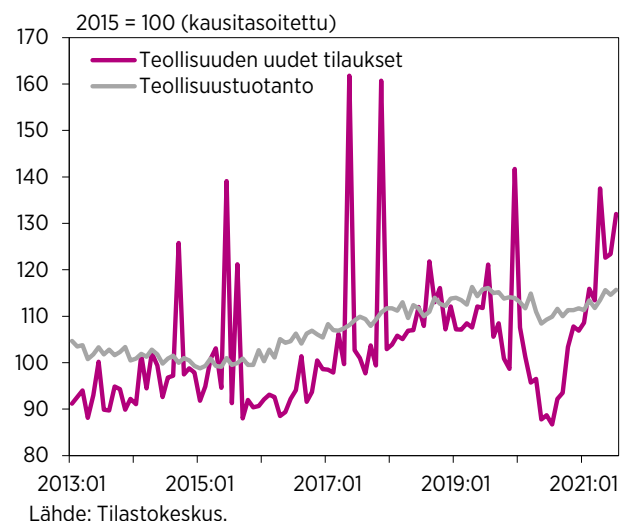
kojen tilalle syntyvien uusien työpaikkojen lukumäärä ja työttömäksi jääneiden mahdollisuudet työllistyä uudelleen. Erillistekstissä toteamme myös, että Suomen työmarkkinat ovat mainettaan paremmat myös tavanomaisilla dynaamisuuden mittareilla, kuten ns. työpaikkojen ylimääräisellä vaihtuvuudella sekä työttömyydestä työllisyyteen siirtyvien henkilöiden lukumäärällä arvioituina. Myös näillä kriteereillä arvioituina Suomen työmarkkinat pärjäävät kansainvälisessä vertailussa vähintään kohtalaisen hyvin.

Sekä tehtyjen työtuntien määrän että työn tuottavuuden kasvun edellytykset ovat siis Suomessa jo nyt kohtalaisessa kunnossa. Työllisyystilanne näyttäisi myös tosiasiasa olevan lähivuosina paranemassa. Työmarkkinoitakin on silti syytä uudistaa, mutta uudistuksissa olisi perusteltua edetä vähitellen ja Suomessa toteutettavien huolellisesti suunniteltujen kokeilujen pohjalta eikä liiaksi teoreettisiin tai muissa maissa saavutettuihin kokemuksiin perustuviin laskelmiin vedoten. ■

TUOTANNON SUHDANNEKUVAAJA 2009:01–2021:06

SUOMEN TEHDASTEOLLISUUS 2013:01–2021:07

Kansainvälinen talous

Maailma toipuu pandemiasta

- » Rajoitusten keventäminen luo positiivisia odotuksia markkinoille
- » Deltavariantin leviäminen ja rokotuskattavuuden globaali epätasa-arvo ylläpitää epävarmuutta
- » USA:ssa voimakasta elvytystä ja inflaatiopaineita
- » Euroalueen nousukausi jakaantuu vuosille 2021–2022

LISÄTIETOJA

Erikoistutkija Milla Nyysölä
045 7750 2062
milla.nyysola@labour.fi
www.labour.fi

Vuoden aikana rokotustahti on ollut nopeaa rikkaissa maissa. Tällä hetkellä yli 41 prosenttia maailman väestöstä on saanut vähintään yhden koronavirusrokotteen ja sen osalta ollaan hyvin WHO:n asettamassa aikataulussa. Vaikka rokotteet eivät täysin estä tartuntoja, ne estävät vakavia tautimuotoja ja rajoitusten suhteen ollaan matkalla kohti vapaampia aikoja. Kuitenkin globaali epätasa-arvo rokotusten suhteen on huomattavaa; vain kolme prosenttia Afrikan väestöstä on saanut molemmat rokotteet. Ongelmat rokotuskattavuuden leviämässä (mm. rokote-kriittisyys) pitkittävät pandemian kestoja, mahdollistavat uusien varianttien synnyn ja näin ylläpitävät globaalia epävarmuutta.

Viime vuonna noin kolme ja puoli prosenttia supistunut maailmantalous kasvaa tänä vuonna voimakkaasti, kuuden prosentin vauhtia. Tämä arvio on hieman noussut kevään enusteesta. Suurin kasvu merkittävimmässä talouksissa painottuu enemmän kuluvan vuoden puolelle. Kasvu on normaalia vahvempaa myös tulevana vuonna, ja tasoituminen kohti pitkän aikavälin trendiä tapahtuu vuoden 2023 aikana.

YHDYSVALLAT JA KIINA VETÄVÄT, EUROALUE TULEE PERÄSSÄ

Kuten jo viime keväänä arvioimme, nousukausi Yhdysvalloissa painottuu tälle vuodelle. Yhdysvallat ylittää tänä vuonna kuuden ja puolen prosentin talouskasvuun, joka hidastuu asteittain kohti pitkän aikavälin trendiä parin vuoden kuluessa. Väestöstä jo 63 prosenttia on saanut vähintään yhden rokotteen, ja 1,9 biljoonan dollarin elvytyspaketista on jaettu vuoden aikana rahaa miljoonille ihmisille. Kotitalouksille on kertynyt pandemian myötä runsaasti säästöjä, ja sijoitusten arvo on noussut vuoden aikana (syyskuuta lukuun ottamatta). Vuoden 2021 aikana kasvanut likviditeetti on purkautunut kulutukseen melko maltillisesti (lukuun ottamatta tammi- ja maaliskuuta) ja kuluttajien luottamus talouteen onkin vaihdellut suuresti.

Kiinan talous lähti merkittävään kasvuun vuoden alkupuolella; kahden ensimmäisen kvartaalin talouskasvulukujen keskiarvo oli noin 13 prosenttia. Loppukesän odotuksia heikompi talouskehitys, haastavat sääolosuhteet ja ennakoivat indikaattorit viittaavat siihen, että kasvu hidastuisi selvästi loppuvuonna. Maan hallituksen virallinen kasvutavoite on runsaan kuuden prosentin luokkaa ja viimeisellä vuosipuolikkaalla talouden odotetaan kasvavan 5–6

prosenttia. Kasvu voisi olla nopeampaa, jos pandemian uhka hellittäisi ja tartunnat kääntyisivät laskuun, ja yksityinen kulutus saataisiin kasvamaan.

Suhteessa muihin maaryhmiin euroalueen talouden kuuden ja puolen prosentin pudotus vuonna 2020 oli yksi syvimmistä. Talouden toipumisen kuluvana vuonna arvioidaan olevan prosenttiyksikön verran verkkaisempaa kuin keväällä arvioitiin: arviomme mukaan talouskasvu on 4,7 prosenttia. Ensi vuonna kasvu pysyy myös neljän prosentin paremmalla puolella (4,4 prosenttia), josta se palaa takaisin kohti kahta prosenttia vuonna 2023.

EU:n budjetin alaisen Next Generation EU:n (NGEU) sisältämä nykyhinnoilla 807 miljardin euron elpymis- ja palautumistukiväline tukee taloudellisesti EU-maita Covid-19-kriisin sosioekonomisten vaikutusten lievittämisessä vuosina 2021–2027. Sen ensimmäinen rahoitusoperaatio (lainaoperaatio) toteutettiin tämän vuoden kesäkuussa jäsenmaiden aiemmin hyväksymien suunnitelmien mukaisesti. Paketin keskiössä on kestävä kehitys ja kolmasosa siitä onkin vihreitä joukkovelkakirjoja. Jää nähtäväksi lähteekö tästä käyntiin Euroopan integraation uusi vihreämpi vaihe vai onko kyseessä vain väliaikainen ja taloutta etenkin unionin pahiten koronaviruksesta kärsineissä jäsenmaissa myöhäistetysti elvyttävä ratkaisu.

Iso-Britannian talous supistui vuonna 2020 lähes 10 prosenttia. Brexit ja pandemia alkoivat molemmat alkuvuodes-

KANSAINVÄLINEN TALOUS

	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)			
	2020	2021e	2022e	2023e
Yhdysvallat	-3,5	6,5	4,0	2,5
Kiina	2,3	8,6	5,5	5,5
Eur-19	-6,5	4,7	4,4	2,0
EKP:n ohjaukorko (%)	0,0	0,0	0,0	0,0
3 kk:n euribor (%)	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4
USD/EUR	1,14	1,18	1,17	1,18
Öljyn hinta (USD/barreli)	42	68	65	62
Euroalueen inflaatio (%)	0,3	2,2	1,7	1,5

Lähde: BEA, FRED (St. Louis Fed), EKP, IMF, Eurostat, Palkansääjien tutkimuslaitos.

ta 2020, joten niiden vaikutuksia on vaikeaa erottaa toisistaan. Maan konvergoituminen pandemiaa ja brexitiä edeltävälle trendille syvältä koronakuopasta ei näytä tapahtuvan aivan pian. Koronatapaukset ovat olleet kesästä alkaen jälleen nousussa. Useat indikaattorit näyttävät kuitenkin toistaiseksi aika vaimoilta. Taantumun syvyyden vuoksi kuuden ja puolen prosentin kasvu kuluvana vuonna ja viiden prosentin kasvu ensi vuonna näyttäisi kuitenkin mahdolliselta.

Ruotsin talous näyttäisi elpyneen pandemian aiheuttamista menetyksistä viimeisimpiin lukuihin nähden. Vuoden 2023 osalta maa on hyvää vauhtia palaamassa entiselle kasvu-uralleen. Teollisuus on yhä voimakkaassa kasvussa, mutta palvelualoilla tilanne on yhä heikko, vaikka sielläkin elpyminen on lähtenyt käyntiin. Kasvu nousee tänä vuonna neljään prosenttiin ja on trendin yläpuolella (3,5 prosentissa) vielä ensi vuonnakin.

Japanissa julkinen kysyntä on tukenut kasvua koronakriisissä, mutta ei ole estänyt BKT:n isoa pudotusta (-4,7 % vuonna 2020). Vahvasta finanssipolitiikan elvytyksestä huolimatta Japani on kärsinyt pandemiasta huomattavasti eivätkä indikaattorit viittaa välittömään paluuseen kohti pitkän aikavälin trendiä, vaan maltilliseen kolmen prosentin kasvuun.

Venäjällä rokotusvastaisuus on merkittävä ongelma. Koronatapauksia ei ole saatu pysyvään laskuun ja koronakuolemia on yhä huomattavan paljon. Keskeisten luonnonvarojen ja raaka-aineiden kuten maakaasun hinnan nousu auttaa, vaikka sitten inflaatio on ollut kovassa nousussa myös yli keskuspankin tavoitteen. Venäjän kasvun ennustetaan yltävän tänä vuonna kolmeen ja puoleen prosenttiin ja hidastuvan hiljalleen seuraavina vuosina.

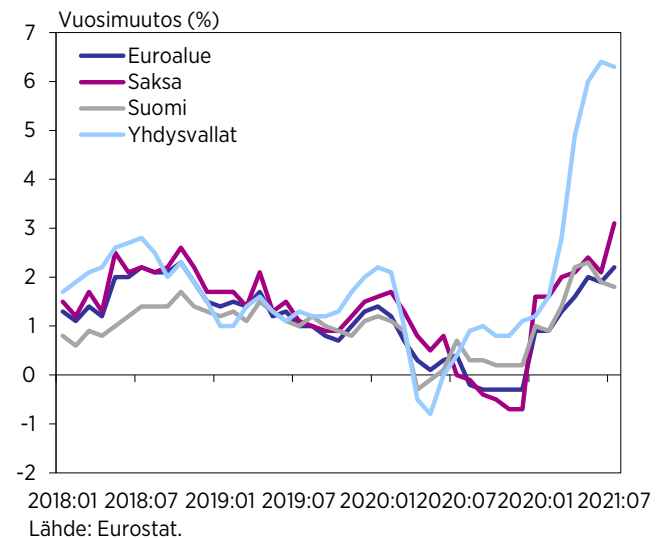
INFLAATIO JA KOROT NOUSUSSA

Maailmantaloudessa tänä vuonna nähty nousu tulee jatkumaan melko vahvana ja hidastuu vain muutamalla prosenttiyksiköllä tulevan vuoden aikana. Vaikka deltavariantti aiheuttaa pieniä kupruja, tuotantoketjut yhä kokevat häiriöitä ja konttipulaa ei ole saatu selvitettyä, maailmankauppa on palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle. Kaikkien raaka-aineiden hinnat ovat selvässä nousussa viime vuoteen nähden. Öljyn hinnan odotetaan tänä vuonna asettuvan yli 60 prosenttia viimevuotista korkeammalle tasolle. Pandemian aikaisen ylitarjonnan myötä öljyntuottajamaat rajoittivat tuotantoa ja sen uudelleen käynnistäminen uudelleen ja palauttaminen koronakriisiä edeltävälle tasolle vie aikaa erityisesti kehittyvissä maissa, joissa ei ole viimeisintä tuotantoteknologiaa.

Tuottaja- ja kuluttajahinnat ovat lähteneet odotettua jyrkempään nousuun ympäri maailman (kuvio). Ekspansivinen finanssipolitiikka ja sijoitusten arvonnousu ovat vuoden aikana lisänneet kotitalouksien kulutusta kestopulutusshyödykkeisiin sekä muuhun asumiseen liittyvään kulutukseen. Arvoketjuissa on ollut häiriöitä ja haluttujen tuotteiden valmistaminen ja toimittaminen on ollut kasvien raaka-ainehintojen myötä kalliimpaa. Rajoitusten purkamisen myötä kulutus suuntautuu yhä enenevässä määrin palveluihin. Kasvaneeseen paineeseen vastaaminen on paikoitellen hidasta muun muassa työvoimapulan takia, minkä uskotaan nostavan työvoiman ja palveluiden hintoja. Euroalueenkin inflaatio kiihtyy tänä vuonna yli kahteen prosenttiin.

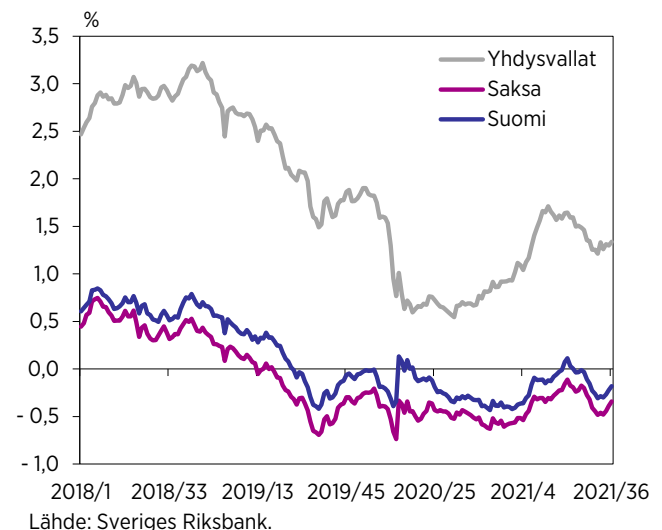
Nousukausi, inflaatio-odotukset, elvytystoimet ja julkinen velkaantuminen vaikuttavat pitkiin korkoihin. Valtionlainojen korot ovat nousussa erityisesti Yhdysvalloissa (kuvio). Moni keskuspankki pitää inflaatiopaineita tilapäisenä ilmiönä, johon ei tarvitse välittömästi reagoida rahapolitiikalla, mutta eivät kaikki; korkea inflaatio on jo aiheuttanut toimia kehittyvillä markkinoilla kuten Venäjällä, Brasiliassa ja Meksikossa, missä keskuspankkikorkoa on jo nostettu. Euroalueella keskimäärin kuitenkin pitkä korko laskee negatiivisen puolelle tänä vuonna, mutta ensi vuonna palataan takaisin nollan tuntumaan. ■

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU SUOMESSA, SAKSASSA, EUROALUEELLA JA YHDYSVALLOISSA 2018:01–2021:07

Suomi, Saksa ja euroalue: yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI). Yhdysvallat: lähinnä vastaava kuluttajahintaindeksi.

10-VUOTISTEN VALTIONLAINOJEN KOROT SUOMESSA, SAKSASSA JA YHDYSVALLOISSA 2018/1–2021/36

Ulkomaankauppa

Viennin toipuminen painottuu ensi vuodelle

- » Viennin vahvempi kasvu ei ole vielä käynnistynyt
- » Noususuhdanne ja pehmeät indikaattorit viittaavat viennin kasvun kiihtymiseen
- » Matkailu- ja kuljetuspalvelut kasvattavat ensi vuoden tuontia ja vientiä

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
040 940 2287
ilkka.kiema@labour.fi
www.labour.fi

Kansantalouden tilinpidon kuluvan vuoden kahden ensimmäisen neljänneksen luvuissa ei vielä näy sen enempää viennin kuin tuonninkaan kasvua, vaikka talous kokonaisuutena onkin jo käänntynyt kasvuun. Yksinkertainen kasvuperintölaskelma osoittaa, että ajatellussa tapauksessa, jossa kysyntä- ja tarjontaerät jäisivät loppuvuodeksi (kausitasoitettuun, työpäiväkorjattuun luvuihin) toisen neljänneksen tasolle, bruttokansantuote kasvaisi 2,7 prosenttia, mutta tuonti säilyisi miltei täsmälleen edellisvuotisella tasolla ja vienti supistuisi 0,7 prosenttia.

Sekä kansainvälisen talouden myönteinen suhdanetilanne että Suomen talouden pehmeät indikaattorit viittaavat kuitenkin viennin vahvaan kasvuun. Teknologiaeollisuuden mukaan sen jäsenyritykset raportoivat ennätyskallisen korkean uusien vientitilausten määrän kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Esimerkiksi myös Elinkeinoelämän keskusliiton uusien suhdanbarometri viittaa viennin ja vientitilausten kasvuun seuraavan puolen vuoden aikana.

Myös Meyer Turun telakan tuotanto vääristää em. kasvuperintölaskelman tulosta, koska vuoden 2020 tavaravientiin vaikuttaa telakalta viime vuoden joulukuussa valmistunut, vajaan miljardin hintainen alus, jolla ei ole vastinetta alkuvuoden vientiluvuissa. Tämänhetkisten tietojen mukaan telakalta valmistuisi tämän vuoden lopulla sekä myös vuosina 2022 ja 2023 yksi saman hintaluokan alus, joten tavaraviennin vuositason kasvulukuihin telakalla ei tällä ennustejaksolla tule olemaan merkittävää vaikutusta.

ENSI VUONNA VIENNIN KASVULUVUT RIIPPUVAT PALVELUVIENNISTÄ

Vienti ja tuonti supistuivat viime vuonna voimakkaasti (6,7 ja 6,4 prosenttia). Ulkomaankaupan supistuminen oli kuitenkin oleellisesti vähäisempää kuin esimerkiksi finanssikriisin jälkeen vuonna 2009 (vrt. kuvio 1), ja se oli painottunut palvelujen ulkomaankauppaan: palveluvienti supistui viime vuonna 15,9 prosenttia ja palvelutuonti 14,0 prosenttia.

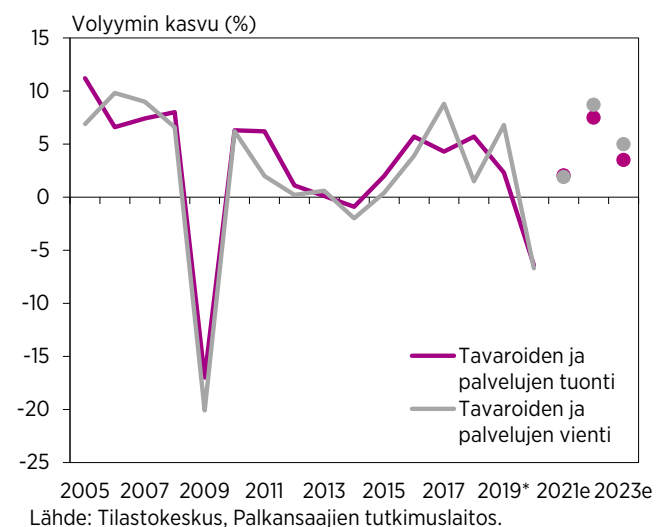
Ennustemme mukaan vienti kasvaa ripeästi korona-kriisin jälkeisen noususuhdanteen käynnistyessä. Kuluvan vuoden vientikasvu jää kuitenkin vaatimattomaksi alkuvuoden heikosta vientikehityksestä johtuen ja myös siksi, että palveluviennin palautuminen painottuu ensi vuoteen. Ennusteskenaariossamme sekä vienti että tuonti kasvavat kuluvana vuonna 2,0 prosenttia.

ULKOMAANKAUPAN KESKEISIÄ ENNUSTELUKUJA

	2020	2021e	2022e	2023e
Vienti (muutos-%)	-6,7	2,0	8,7	5,0
Tuonti (muutos-%)	-6,4	2,0	7,5	3,5
Tavaroiden ja palvelujen tase (Mrd. €)	0,9	0,9	2,1	3,7
Vaihtotase (Mrd. €)	1,7	1,4	2,4	4,0

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

KUVIO 1. VIENNI JA TUONTI 2010–2023

Kuviot 2 ja 3 esittävät joidenkin palveluviennin ja -tuonnin erien kehitystä koronakriisissä. Kuviot perustuvat arvo- eikä volyymilukuihin, mutta ne kuvaavat suunta-antavasti myös palvelujen ulkomaankaupan volyymimuutoksen syitä, koska palvelujen ulkomaankaupassa hinnat alenivat koronakriisissä vain maltillisesti (vientihinnat 0,3 prosenttia ja tuontihinnat 0,6 prosenttia).

Kuvioon 2 on piirretty kolme vuonna 2020 tapahtuneeseen palveluviennin muutokseen eniten vaikuttanutta palveluerää. Matkailuvienti supistui yli 2,2 miljardilla eurolla alle kolmasosaan vuotta aiemmalta tasolta, ja kuljetuspalvelujen vientikin supistui euromääräisesti miltei yhtä paljon 1,9 miljardilla eurolla. Yhdessä ne supistivat noin 14 prosenttiyksikköä palveluviennin arvosta. Kolmas kuvioon piirretty palveluerä, televiestintä-, tietotekniikka- ja tietopalvelut, vaihtelee erittäin voimakkaasti. Se kasvatti palveluvientiä vuonna 2020, ja ilman sitä palveluviennin arvon romahdus olisi ollut koronakriisissä noin 2,7 prosenttiyksikköä suurempi.

Ennusteskenaariossamme matkailu- ja kuljetuspalvelujen viennin palautuminen tapahtuu ensisijaisesti vuonna 2022. Siksi viennin kasvu on ennusteessamme vahvinta ensi vuonna (8,7 prosenttia) ja hivenen hitaampaa (5,0 prosenttia) vuonna 2023.

PALVELUTUONTIKIN PALAUTUU ENSI VUONNA

Vastaavat huomiot pätevät myös tuontiin. Kuvio 3 esittää kolme palvelutuonnin arvon muutokseen vuonna 2020 eniten vaikuttanutta palveluerää. Myös palvelutuonnin kohdalla eniten supistuneita eriä ovat matkailupalvelut (3,6 miljardia) ja kuljetuspalvelut (1,4 miljardia). Yhteensä niiden muutokset supistivat palvelutuontia 15 prosenttia. Kolmannen kuvioon merkityn erän, muiden liike-elämän palvelujen, supistuminen oli paljon pienempää (0,3 miljardia).

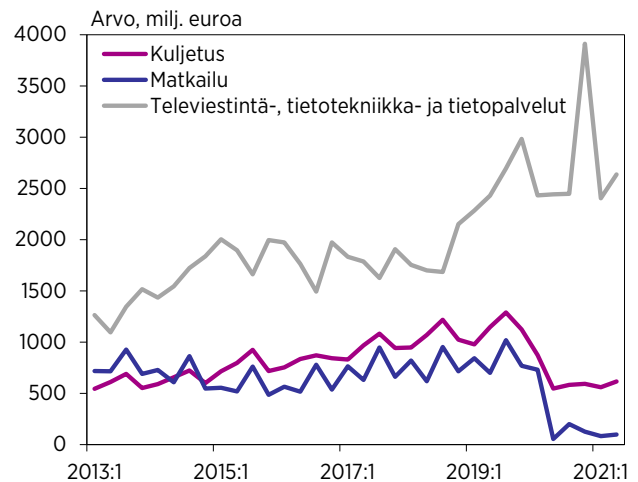
Myös palvelutuonnin palautuminen ajoittuu ennusteessamme ensisijaisesti ensi vuoteen. Myönteisistä vientinäköymistä huolimatta tuonti kasvaa ennusteessamme ensi vuonna miltei samaan tahtiin viennin kanssa (7,5 prosenttia). Tuonnin kasvu hidastuu vuonna 2023 ennusteessamme 3,5 prosenttiin.

VAIHTOTASEEN KEHITYKSEN ENNAKOINTI ON TAVALLISTAKIN VAIKEAMPAA

Viime vuonna tavaroiden ulkomaankaupan vienti- ja tuontihinnat laskivat voimakkaasti (5,8 ja 7,2 prosenttia) mm. raakaöljyn hinnan laskusta johtuen. Koronakriisin jälkeen tuonti- ja vientihintojen voidaan odottaa jälleen nousevan, mutta aiempien heilahtelujen suuruus tekee vaihtosuhteen kehityksen arvioinnin tavallistakin vaikeammaksi.

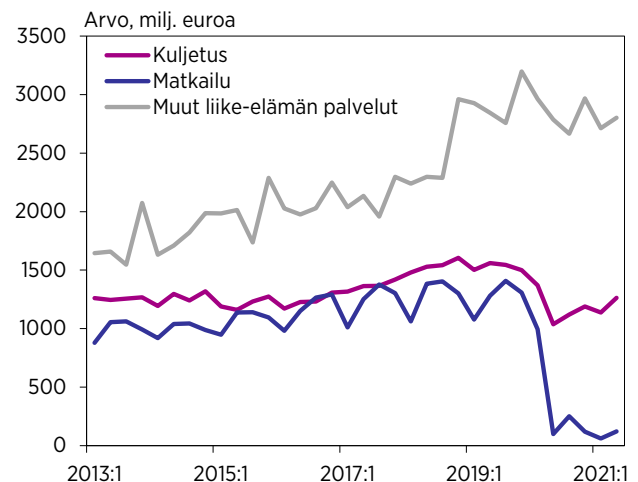
Ulkomailta saatujen ja ulkomaille maksettavien omaisuustulojen kehitys vaikuttaa kansantalouden tilinpidon

KUVIO 2. PALVELUVIENNIN ARVON MUUTOKSEEN VUONNA 2020 ENITEN VAIKUTTANEET PALVELUVIENTIERÄT 2013:1-2021:2

Lähde: Tilastokeskus.

KUVIO 3. PALVELUTUONNIN ARVON MUUTOKSEEN VUONNA 2020 ENITEN VAIKUTTANEET PALVELUVIENTIERÄT 2013:1-2021:2

Lähde: Tilastokeskus.

mukaiseen vaihtotaseeseen tavaroiden ja palvelujen taseen jälkeen toiseksi eniten. Koronakriisin aikana ulkomaille maksettavat omaisuustulot supistuivat ulkomailta saatavia omaisuustuloja enemmän. Molempien on syytä olettaa kasvavan voimakkaasti nyt käynnistyneessä noususuhdanteessa, mutta niiden nettovaikutusta vaihtotaseeseen on vaikea arvioida.

Ennusteskenaariossamme vaihtosuhte ei muutu oleellisesti, ja myös omaisuustulot ja -menot kasvavat prosentuaalisesti yhtä nopeasti. Tällaisten oletuksen pohjalta tehdyt laskelmat tuottavat tuloksen, jonka mukaan vaihtotase kääntyisi vahvasti ylijäämäiseksi ja olisi miltei 4 miljardia ylijäämäinen vuonna 2023. ■

Investoinnit

Investointien kasvu kiihtyy ensi vuonna

- » Investoinnit kasvavat muun talouden mukana
- » Vuonna 2022 investointien kasvu kiihtyy
- » Kone- ja laiteinvestoinnit voimakkaassa kasvussa alkuvuonna
- » Viime vuoden T&K-investointien odotetaan tarkentuvan ylöspäin

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija Sakari Lähdemäki
040 940 2830
sakari.lahdemaki@labour.fi
www.labour.fi

Pandemian pitkittyminen hidasti investointien kasvua alkuvuonna. Loppuvuonna investoinnit kääntyivät kuitenkin kasvuun, joka kiihtyy vuonna 2022. Vuonna 2023 investoinnit jatkavat kasvussa. Ennusteskennäriömme mukaan investoinnit kasvavat tänä vuonna 2,1 prosenttia. Vuosina 2022 ja 2023 investoinnit kasvavat 3,3 prosenttia ja 2,1 prosenttia.

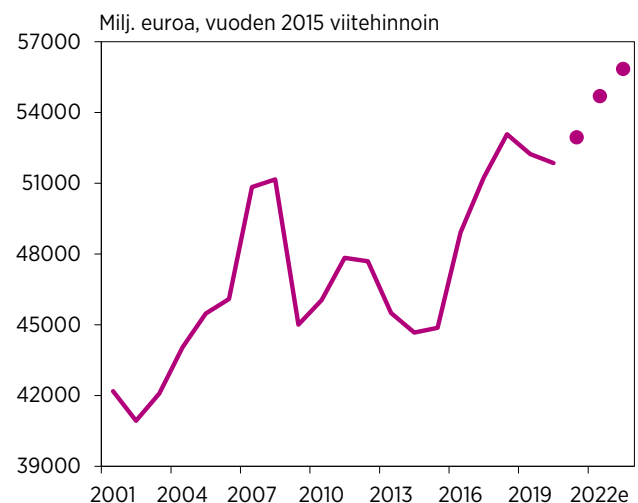
Rakennusinvestointien varovainen kasvu jakautuu epätasaisesti eri alaerien kesken kuluvana vuonna. Muut talorakennusinvestoinnit supistuivat voimakkaasti ensimmäisellä vuosipuoliskolla asuinrakennusinvestointien kasvassa. Maarakennusinvestoinnit kasvoivat vuonna 2020 yli 10 prosenttia. Tämän kasvun saivat aikaan julkisen sektorin infrainvestoinnit, jotka kasvoivat merkittävästi. Ilman näitä julkisen sektorin investointeja rakennusinvestoinnit olisivat supistuneet vuonna 2020 selvemmin. Alkuvuonna maarakennusinvestoinnit kasvoivat enää hitaasti. Ensi vuonna rakennusinvestointien kasvu kiihtyy hieman ja vuonna 2023 ne kasvavat maltillisesti.

Vuoden 2020 kone- ja laiteinvestoinnit tarkentuivat voimakkaasti kevään ennakkollisista tiedoista, joiden mukaan ne olisivat supistuneet yli 9 prosenttia. Uusien tietojen mukaan ne supistuivat alle prosentin. Näidenkin investointien osalta julkisen sektorin paikallishallinnon kone- ja laiteinvestoinnit ja valtionhallinnon asejärjestelmät lievensivät supistumista huomattavasti. Alkuvuonna kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat taas voimakkaasti. Ennustamme, että kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat tänä vuonna ja jatkavat kasvussa vuosina 2022 ja 2023.

Viimeisten tietojen mukaan T&K-investoinnit supistuivat viime vuonna. T&K-investointien laskennan pohjalla on yrityksille suunnattu otantakysely, joka toteutetaan keran vuodessa. Kyselyn tuloksia vuodelle 2020 ei ole ollut käytettävissä 2020 vuositilipidon laidinnassa (14.7), jossa

on hyödynnetty edellisvuoden kyselyssä olevaa arvioita seuraavan vuoden T&K-menoista. Business Finland jakoi noin miljardi euroa kehittämisavustuksia vuonna 2020. Toiminta, johon avustus yrityksiä velvoittaa, oletettavasti kirjataan kyselyssä T&K-menoihin. Kyselyn otantaan lisätään mukaan sellaiset yritykset, joita Business Finland on rahoittanut. On oletettavaa, että vuoden 2020 T&K-investoinnit tarkentuivat ylöspäin, mikä vaikuttaa supistavasti kuluvan vuoden kasvuun. T&K-investoinnit kasvavat kohdallisesti taas vuosina 2022–2023. ■

INVESTOINNIT 2001–2023

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Työmarkkinat

Työmarkkinat ovat kuumenemassa

- » Tehdyt työtunnit lisääntyvät ripeästi
- » Työn tuottavuuden kasvu on maltillista
- » Kuumenevilla työmarkkinoilla liukumata kohottavat ansioita

LISÄTIETOJA

Johtaja Mika Maliranta
050 369 8054
mika.maliranta@labour.fi
www.labour.fi

TYÖMARKKINAT OVAT TOIPUMASSA JA SOPEUTUMASSA

Suomen työmarkkinat alkavat toipua koronan aiheuttamasta taantumasta. Korona käynnisti myös ns. allokaatioshokkien sarjan: työntekijät joutuivat etsimään uusia työpaikkoja kun isoja osia taloudesta jouduttiin sulkemaan ja joillakin aloilla työvoiman kysyntä samaan aikaan jopa lisääntyi. Sopeutuminen tästä shokista on alkanut, mutta jatkuu vielä tämänkin vuoden jälkeen. Sopeutuminen edellyttää entistä vilkkaampaa työvoiman liikkuvuutta. Kohtaanto-ongelmat ovat väistämättömiä. Työvoimapulaa esiintyy monilla aloilla, alueilla ja ammattiryhmissä, mutta sen vahvuus vaihtelee merkittävästi.

TYÖN TUOTTAVUUS JATKAA HITAAKASVUN URALLA

Tehyjen työtuntien, työllisyyden ja työttömyyden kehitys riippuu ennen kaikkea tuotannon kehityksestä, joka puolestaan riippuu kotimaisista ja ulkomaisista kysyntätekijöistä. Lisäksi asiaan vaikuttaa työn tuottavuuden kasvu. Mitä nopeampaa työn tuottavuuden kasvu on, sitä vähemmän tuotannon kasvu johtaa työmarkkinoiden kuumenemiseen. Työn tuottavuuden

kasvu on ollut Suomessa, Yhdysvalloissa ja useimmissa muissa kehittyneissä maissa jo useiden vuosien ajan tavallista hitaampaa.

Yhdysvaltojen yrityssectorilla on ollut koronan aikana nähtävissä merkittävää tuottavuuskasvun kiihtymistä. Kyse näyttäisi kuitenkin olevan väliaikaista kasvusta, joka johtuu siitä, että matalan tuottavuuden työntekijöitä on jäänyt työttömäksi ja siksi jäljelle jäävien keskimääräinen tuottavuus on kohonnut. Kun työttömät palaavat töihin, Yhdysvaltojen tuottavuuskasvu palaa aikaisemmalle hitaan tuottavuuskasvun uralle. Korona ei näyttäisi saaneen aikaan merkittävää tuottavuuskasvun kiihtymistä. Muun muassa siksi on perusteita olettaa, että myöskin Suomen kansantalouden työn tuottavuuden kasvu jatkaa samalla

TYÖMARKKINOIDEN KESKEISET LUVUT

	2021e	2022e	2023e
Työttömyysaste (%)	6,8	5,7	5,2
Työllisyysaste (%)	72,9	74,4	75,0
Sopimuspalkkaindeksi, 2005 = 100 (%)	1,1	1,1	1,1
Ansiotasoindeksi, 2015 = 100 (%)	2,0	2,0	2,0
Työn tuottavuus, BKT:n mukaan (%)	0,6	0,8	0,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

hitaan kasvun uralla, joka alkoi vuoden 2009 alussa. Sen jälkeen työn tuottavuuden vuotuinen kasvu on ollut keskimäärin 0,7 prosenttia vuodessa.

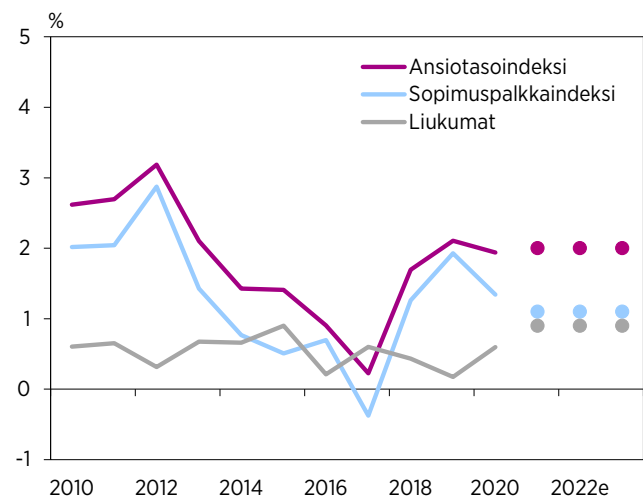
Tältä pohjalta on arvioitu, että työn tuottavuus kasvaa tänä vuonna 0,6 prosenttia, vuonna 2022 0,8 prosenttia ja vuonna 2023 0,6 prosenttia. Tämä tarkoittaa sitä, että tämän vuoden arvioitu 3,0 prosentin tuotannon kasvu johtaa työtuntien kasvuun 2,4 prosentilla ja ensi vuoden 3,5 prosentin tuotannon kasvu johtaa 2,7 prosentin työtuntien kasvuun. Vielä vuonna 2023 työtunnit kasvavat 1,1 prosentilla. Arviomme mukaan tämä johtaa työllisyyden voimakkaaseen kasvuun ja työttömyyden alenemiseen.

TYÖMARKKINOILLA ON LUVASSA KUUMENEMISTA, SOPEUTUMISTA JA LIUKUMIA

Tytötuntien voimakas kasvu yhdistettynä vaatimattomaan tuottavuuskehitykseen johtaa kasvaviin palkkainflaatiopaineisiin. Jos työmarkkinoilla päädytään kohtuullisen maltillisiin, kaikkien työntekijäryhmien ostovoimaa turvaaviin 1,1 prosentin sopimuskorotuksiin, monilla aloilla, alueilla ja työntekijäryhmissä esiintyvä voimakas työvoiman kysyntä johtaa arviomme mukaan kuitenkin 0,9 prosentin liukumiin ja siis 2,0 prosentin toteutuneeseen ansioiden kasvuun.

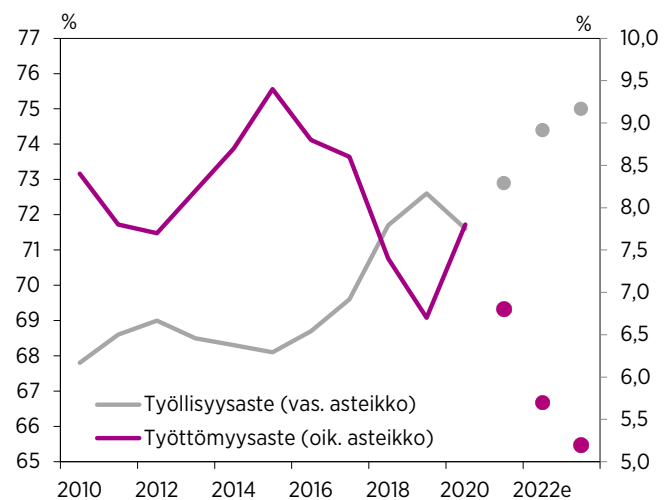
Tällaisessa työmarkkinatilanteessa liukumata osaltaan helpottavat työmarkkinoiden sopeutumista. Maltillista sopimuskorotuslinjaa puoltaa myös talouskehitykseen sisältyvä epävarmuus. Jos toteutuva talouskasvu on ennakoitua hitaampaa esimerkiksi korona-epidemian jatkumisen vuoksi, liian korkeaksi muodostuneita sopimuskorotuksia on työllisyyskehityksen turvaamiseksi hyvin vaikea korjata alaspäin jälkikäteen. ■

ANSIOTASOINDEKSI, SOPIMUSPALKKAINDEKSI JA LIUKUMAT 2010–2023

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

TYÖTTÖMYYS- JA TYÖLLISYYSASTE 2010–2023

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Inflaatio ja kotitaloudet

Yksityinen kulutus virkoaa

- » Kuluttajahintojen nousu kiihtyy kuluvana vuonna
- » Kuluttajaluottamus on korkealla tasolla
- » Palveluiden kysyntä vauhdittaa yksityistä kulutusta

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija Jani-Petteri Ollikainen
040 940 2697
jani-petteri.ollikainen@labour.fi
www.labour.fi

Ennustemme mukaan kuluttajahintojen (KHI) nousu kiihtyy tänä vuonna 1,7 prosenttiin ja laskee 1,3 prosenttiin vuosina 2022 ja 2023. Yksityinen kulutus kasvaa arviomme mukaan 4 prosenttia tänä ja ensi vuonna ja 1,5 prosenttia vuonna 2023.

YKSITYINEN KULUTUS ELPYMÄSSÄ

Yksityisen kulutuksen elpymistä edistävät lähivuosina useat seikat. Viimeisimpien mittausten mukaan kuluttajien luottamus talouteen on vahvaa ja vuonna 2020 ennätystasolle kasvaneen säästämisen purkautuminen kasvattaa yksityistä kulutusta tulevina vuosina. Reaalipalkkojen nousu ja hyvä työllisyystilanne heijastuvat niin ikään positiivisesti kulutukseen.

Tilastokeskuksen julkaisemien vuoden 2021 toisen neljänneksen lukujen mukaan yksityinen kulutus kasvoi 9,5 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Arviomme mukaan kasvu tulee olemaan voimakasta myös loppuvuodesta 2021. Koronapandemian aikana etenkin palveluiden kysyntä on supistunut voimakkaasti. Pandemian väistyessä voidaan odottaa voimakasta kasvua etenkin palveluiden kulutuksessa, mikä tulee vauhdittamaan yksityisen kulutuksen kasvua, sillä palveluiden osuus yksityisestä kulutuksesta on suuri.

Pitkittänyt pandemia luo kuitenkin yhä epävarmuutta ennusteeseen. Rajoitukset vaikuttavat yhä hillitsevästi etenkin palveluiden kulutukseen, ja rajoitusten purkautumisen ajankohta tulee vaikuttamaan toteutuneeseen yksityiseen kulutukseen.

INFLAATIOVAUHTI HIDASTUU ENSI VUONNA

Kuluttajahintaindeksin kasvu on ollut kesällä noin kahden prosentin luokkaa vuoden takaisesta, ja arviomme kasvuvauhdin pysyvän lähellä samaa tasoa loppuvuonna, jolloin vuoden 2021 inflaatioennuste on 1,7 prosenttia. Inflaation kasvu on ollut huomattavan korkea edellisiin vuosiin verrattuna. Inflaatiota on kiihdyttänyt vuonna 2021 erityisesti öljyn hinnan noususta

johtuva polttoaineiden hinnan nousu sekä asumiseen liittyvät erät, kuten asuntojen hintojen ja remonttikustannusten nousu.

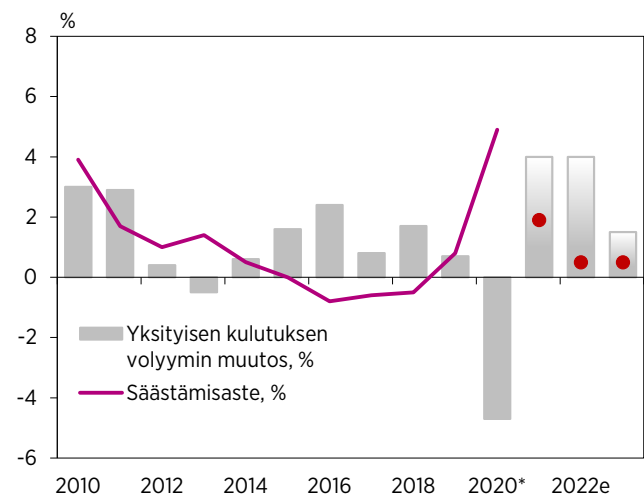
Ennustamme inflaation hidastuvan 1,3 prosenttiin ensi vuonna öljyn hinnan laskun myötä. Nousupainetta voi olla erityisesti palveluissa kysynnän kasvaessa sekä kuluttajaelektronikassa komponenttipulan vuoksi. Näiden erien osuus kuluttajahintaindeksissä on kuitenkin suhteellisen pieni. Arviomme inflaatiovauhdin pysyvän samalla tasolla vuonna 2023. ■

KOTITALOUKSIEN KESKEISET LUVUT

	2020	2021e	2022e	2023e
Yksityinen kulutus (%)	-4,7	4,0	4,0	1,5
Inflaatiovauhti, KHI (%)	0,3	1,7	1,3	1,3
Säästämisenaste (%)	4,9	1,9	0,5	0,5

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

YKSITYISET KULUTUSMENOT JA SÄÄSTÄMISASTE 2010–2023

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Julkinen talous

Valtion budjettialijäämä supistuu muttei häviä

- » Julkisen talouden alijäämä pienenee
- » Verotus ei kiristy, mutta verotuotot kasvavat
- » Uudet ja muuttuvat tehtävät kuntatalouden keskiössä koronan jälkeen

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija Toni Juuti
040 940 2853
toni.juuti@labour.fi
www.labour.fi

Valtio vastasi koronakriisin aiheuttamiin haasteisiin aktiivisesti. Tätä kirjoitettaessa hallitus on kokoonnutunut neuvottelemaan vuoden 2022 budjetista, ja se on äskettäin päättänyt koronastrategian uudistamisesta. Alustavan ehdotuksen mukaan budjetti tulee olemaan 6,7 miljardia euroa alijäämäinen tämän vuoden alijäämän ollessa yli kaksinkertainen. Tämän hetken arvion mukaan valtakunnallisista koronarajoituksista ja kattavista suosituksista voidaan luopua lokakuun puoliväliin mennessä. Voimakkaan talouskasvun ja koronarajoituksista luopumisen myötä on tarpeen kysyä, vieläkö finanssipolitiikan tulee olla elvyttävää.

VALTION TALOUDEN ALIJÄÄMÄ PIENENEÄ JA VEROTULOT KASVAVAT

Koronakriisin seurauksena valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousee liki 60 prosenttiin. Tulevien vuosien aikana alijäämän pienentyessä ja talouden kasvaessa velkasuhde taittunee laskuun. Valtion talous pysynee kuitenkin selvästi alijäämäisenä myös vuonna 2023.

Valtio on kantanut lähes kokonaisuudessaan julkisen sektorin yhteenlasketun velkataakan. EDP-velan suhde bruttokansantuotteeseen nousee lähelle 75 prosenttia taittuen kuitenkin laskuun vuosina 2022 ja 2023. Talouskasvun todennäköisesti hidastuessa koronasta toipumisen jälkeen velkasuhde jäänee kuitenkin yli 70 prosenttiin ilman merkittäviä muutoksia julkisiin menoihin ja verotukseen.

Vuosina 2020 ja 2021 valtio on tukenut talouden toimijoita laajasti. Koronan aiheuttamia terveysturvallisuuden kustannuksia on kompensoitu kunnille. Yrityksiä on tuettu niin suurin tuin, liiketoiminnan kehitysrahoituksella kuin antamalla lisäaikaa verojen maksuun. Vuodelle 2022 kohdistuu koronaan liittyviä määrärahoja edelleen noin 400 miljoonaa euroa. Lisäksi alijäämässä näkyy merkittäviä kertaluonteisia eriä, kuten hävittäjähankinnat ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen valmistautuminen. Suomen kestävä kasvun ohjelman rahoitus tulee EU:n elpymisvälineestä.

Valtion verotulokertymän voi odottaa kasvavan selvästi vuonna 2022. Tätä selittää keskeisesti yleinen taloustilanne sen sijaan, että valtio olisi tehnyt huomattavia veronkorotuksia. Veroaste laskee hieman tulevan kahden vuoden

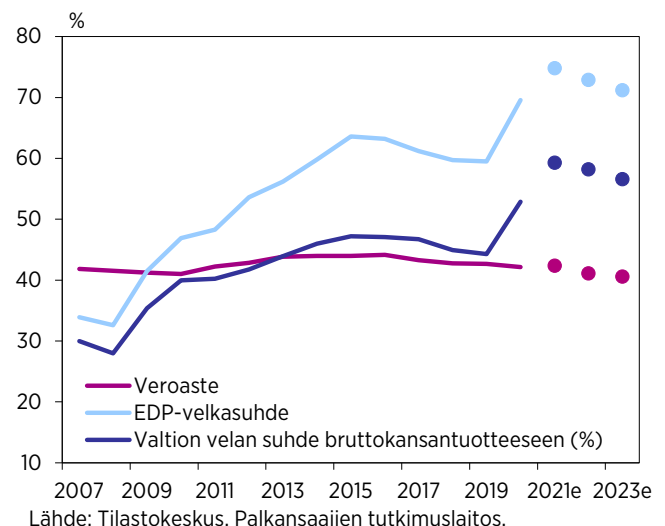
aikana. Verotuloja myös siirtyy kuluvalta vuodelta ensi vuoteen huojennetun maksujärjestelyn vuoksi.

KUNTIEN HUOMIO KORONASTA PITKÄN AIKAVÄLIN HAASTEISIIN

Kunnat saivat valtionosuuksien lisäyksien myötä tukea koronan vuoksi kohonneisiin sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin. Kunnat eivät joutuneet turvautumaan mittaviin kunnallisveron korotuksiin. Vuoden 2022 budjettiehdotuksessaan valtio huomioi mm. vanhuspalvelulain muutokseen liittyvän hoitajamitoituksen kiristymisen.

Kuntakentällä ollaan kuitenkin koronakustannusten korvaamisen yksityiskohdista eri mieltä hallituksen kanssa. Myös maakuntauudistus, jonka johdosta osa kuntien tehtävistä siirtyy hyvinvointialueille 2023 alussa, muuttaa kuntien roolia. Kunnissa arvioidaan tulojen ja menojen epätasapainon kasvavan ensi vuodesta eteenpäin. Uudet ja muuttuneet tehtävät yhdessä veroperustemuutosten kanssa lisännevät painetta valtionavun suuntaan. ■

VEROASTE SEKÄ JULKISEN SEKTORIN EDP-VELAN JA VALTION VELAN SUHDE BRUTTOKANSANTUOTTEESEEN 2007–2023

TULEEKO TYÖMARKKINOIDEN KOHTAANNOSTA TALOUSKASVUN JARRU?

TYÖN TUOTTAVUUDEN KASVU ON TÄRKEINTÄ

Määritelmällisesti talouskasvu on kahden tekijän summa: se on työn tuottavuuden kasvu plus tehtyjen työtuntien kasvu. Tehtyjen työtuntien ja työllisyyden kehitys on tärkeää ennen kaikkea sosiaalipoliittisesti sekä julkisen talouden tasapainon ja suhdannekehityksen kannalta. Sen sijaan elintason ja hyvinvoinnin kannalta olennaisinta on työn tuottavuuden kasvu.

Tehtyjä työtunteja lisäämällä voidaan vahvistaa talouskasvua vain rajallisesti: mitä suurempi osa työvoimasta on jo työllisiä ja mitä pidempiä työpäivät ovat, sitä vähemmän tuotantoa voidaan kasvattaa työntekoa edelleen lisäämällä. Sen sijaa työn tuottavuuden paraneminen tarjoaa mahdollisuuden pitkän aikavälin talouskasvuun. Nopea tuottavuuden kasvu helpottaa myös sosiaalisten ongelmien ratkomista sekä julkisen talouden tasapainon hoitamista.

Kuviosta 1 nähdään, että Suomessa tehdään työtä enemmän kuin Tanskassa, suunnilleen saman verran kuin Saksassa ja jonkin verran vähemmän kuin Ruotsissa. Tämän perusteella voidaan arvioida, että tehtyjen työtuntien lisäyksellä ei ole Suomessa käytännössä kovin merkittävää talouden kasvupotentiaalia pitkällä aikavälillä.

SUOMESSA TYÖPAIKKOJEN UUSIUTUMINEN EI OLE HYYTYNYT - TOISIN KUIN YHDYSVALLOISSA

Tärkeä osa tuottavuuden kasvusta tapahtuu työpaikkojen uusiutumisen eli ns. ”luovan tuhon” kautta. Samaan aikaan talouteen luodaan uusia, aikaisempaa tuottavampia työpaikkoja ja taloudessa tuhoutuu vanhoja heikomman tuottavuuden työpaikkoja.

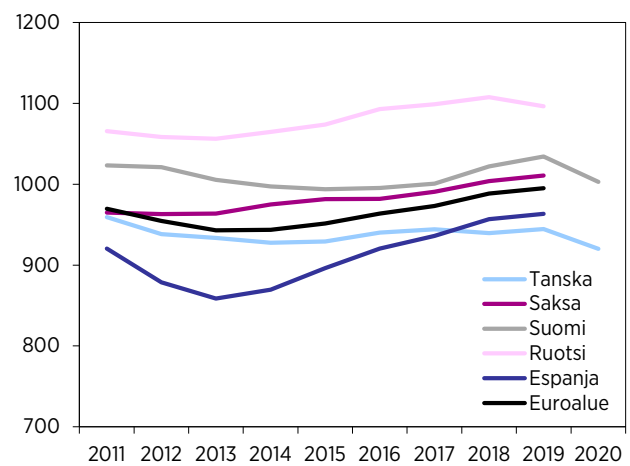
Työpaikkojen uusiutumisen intensiteettiä voidaan mitata käyttämällä tunnuslukuna niin sanottua työpaikkojen ylimääräisen uudelleen kohdentumisen astetta (*excess job reallocation rate*).¹ Kuviosta 2 nähdään, että Suomen yrityssektorilla työpaikkojen uusiutuminen heikkeni 1990-luvun alun laman aikana, mutta kohosi sen jälkeisen elpymisen vuosina 1990-luvun puolivälissä. Tämän jälkeen se pysyi sangen vakaana 2010-luvulle saakka, jonka jälkeen tapahtui taas ”uudistumisen aalto”.

Kuviosta nähdään myös, että Yhdysvalloissa työmarkkinoiden dynamiikka alkoi hyytyä 2000-luvun

alussa. Sitä jatkui 2010-luvulle saakka. Tämä työmarkkinoiden mikrodynamiikan hiipuminen on herättänyt vilkasta keskustelua yhdysvaltaisten tuottavuustutkijoiden keskuudessa. Se on kytketty Yhdysvaltojen tuottavuuskasvun hidastumiseen 2000-luvun alkuvuosien jälkeen (ks. esim. Decker ym. 2017).

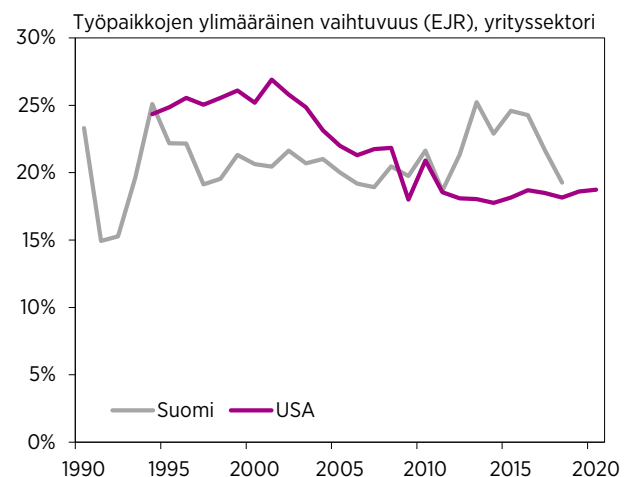
Kuviossa 2 tehdyt laskelmat on tehty niin, että periaatteessa Suomen ja Yhdysvaltojen luvut pitäisi olla vertailukelpoisia. Näyttää siis siltä, että Yhdysvaltojen työmarkkinoiden mikrodynamiikka oli Suomea vilkkaampaa vielä 1990-luvun lopulla, mutta sen jälkeen asetelma on kääntynyt.

KUVIO 1. TEHDYT TYÖTUNNIT SUHTEESSA 15-74-VUOTIAASEEN VÄESTÖÖN 2011-2020

Lähde: Eurostat.

KUVIO 2. TYÖPAIKKOJEN UUSIUTUMINEN YRITYSSEKTORIN TOIMIPAIKOILLA 1990-2020

Lähde: Omat laskelmat, Tilastokeskus, Bureau of Labor Statistics.

¹ Se saadaan laskemalla yhteen työpaikkojen syntymis- ja tuhoutumisasteet ja vähentämällä tästä työpaikkojen nettomuutosasteen itseisarvo (ks. Ilmakunnas ja Maliranta 2008).

TYÖNANTAJAT JA TYÖNTEKIJÄT ETSIVÄT TOISIAAN

Talouspoliittisessa päätöksenteossa on siis tärkeää keskittyä siihen, miten voidaan edistää työn tuottavuuden kasvua. Paljon on käyty keskustelua Suomen työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmasta eli siitä, että samaan aikaan merkittävä osa työvoimasta on työttömänä ja toisaalta työnantajilla on suuri määrä täyttämättömiä avoimia vakansseja. Työntekijät ja työnantajien työpaikat eivät siis näytä kohtaavan toivotulla tavalla. Kysymys on tärkeä, sillä kohtaanto-ongelma rasittaa julkista taloutta. Työttömyys toisaalta lisää sosiaaliturvamenoja ja toisaalta pienentää verotuloja.

Kuten edellä todettiin, työpaikkojen uusiutuminen on tärkeää tuottavuuden kasvulle ja kohtaanto-ongelma voi olla siis myös tuottavuuskasvun jarru. Työmarkkinoilla on samaan aikaan työnantajia, joiden pitää etsiä itselleen sopivia työntekijöitä sekä työttömiä, joiden pitää etsiä itselleen sopiva työpaikka. Jotta yrityksen luoma uusi työpaikka olisi tuottava, siihen pitää löytyä oikeanlainen osaaja. Ja jotta työntekijä olisi tuottava, hänen pitää löytää sellainen työnantaja ja työpaikka, jossa hän pystyy hyödyntämään osaamistaan tuottavasti.

Työnantajan ei yleensä kannata valita ensimmäistä tarjolla olevaa työntekijää vapaana olevaan vakanssiin. Jos työntekijä on tehtävään ylipätevä, hän saattaa karata pian rekrytoinnin jälkeen. Tai hänen osaamisensa ei ole sellaista, että teknologian tarjoamat tuottavuusmahdollisuudet tulisi hyödynnettyä riittävällä tavalla. Myöskään työntekijän ei välttämättä kannata ottaa vastaan ensimmäistä tarjolla olevaa työpaikkaa. On työntekijän oma, työnantajan sekä koko kansantalouden etu, että hän löytää itselleen sopivan työpaikan. Siis sekä työnantajan että työntekijän kannattaa käyttää riittävästi aikaa toisensa etsimiseen.

MYÖS SUOMEN TYÖNTEKIJÄVIRRAT OVAT VILKKAAT

Kuvio 2 kertoo siis siitä, että Suomen yrityssektorin työpaikoissa on tapahtunut paljon uusiutumista eikä kehitys ole tällä vuosituuhannella hyytynyt. Myös työntekijävirtojen vertailu kertoo siitä, että Suomen työmarkkinoiden mikrodynamiikka on ollut vähintään kohtuullista. Kuvioista 3 nähdään, että Suomessa on käynyt vilkas virta työllisyydestä työttömyyteen. Tässä suhteessa samalla tasolla on talousvaikeuksien kanssa kamppailnut Espanja sekä dynaamisesta ns. flexcurity-mallistaan tunnettu Tanska. Sen sijaan Ruotsissa ja Saksa työntekijöiden ulosvirta on ollut selvästi vähäisempää. Virroissa työllisyydestä työttömyyteen ei ole eroa Ruotsiin nähden, mutta Suomessa virta työmarkkinoiden ulkopuolelle on Ruotsia suurempaa.

Kuvion 3 alaosasta nähdään, että Suomen työteki-
jävirrat työttömyydestä ovat olleet viime vuosina samaa luokkaa Ruotsin ja Saksan kanssa. Virrat ovat ol-

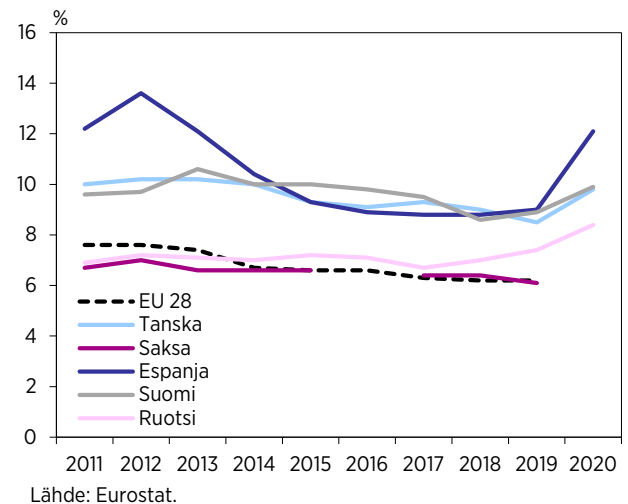
leet selvästi Tanskaan verrattuna pienemmät, mutta toisaalta selvästi Espanjaa ja EU-maita keskimäärin suuremmat.

TYÖMARKKINOIDEN KOHTAANTO-ONGELMAN TILA JA KEHITYS

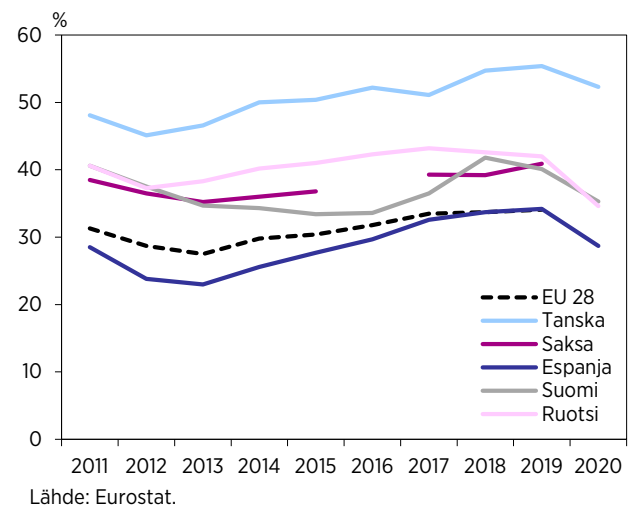
Työmarkkinoiden kohtaannon tehokkuutta on usein mitattu niin sanotulla Beveridge-käyrällä. Sen avulla tutkitaan työnantajan vapaana olevien vakanssien suhdetta työttömien määrään. Tyypillisesti taantuman alettua työpaikkojen luonti sekä

KUVIO 3. TYÖNTEKIJÖIDEN TYÖLLISYYSVIRRAT 2011-2020

Virrat työllisyydestä ei-työllisyyteen (%)

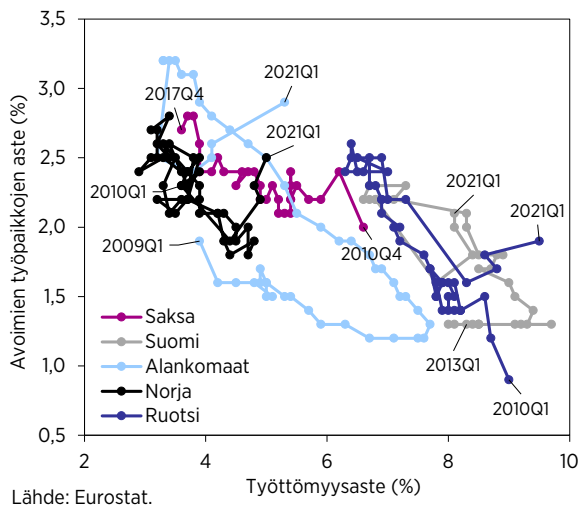

Virrat työttömyydestä työllisyyteen (%)

Huom. "ei-työllisyys" tarkoittaa työttömyyttä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia.

KUVIO 4. TYÖMARKKINOIDEN BEVERIDGE-KÄYRÄ

Lähde: Eurostat.

avoimien vakanssien tarjonta pienenee ja työttömyysaste kasvaa. Siksi käyrä on laskeva. Jos työmarkkinoiden kohtaanto heikkenee, avoimien vakanssien määrä saattaa kasvaa ja työttömyysaste pysyy silti samana. Tai työttömyys kasvaa vaikka avoimien työpaikkojen määrä pysyy samana. Jälkimmäisessä tapauksessa Beveridge-käyrä siirtyy oikealle.

Kuviossa 4 on vertailtu Suomen, Ruotsin, Saksan, Norjan ja Alankomaiden Beveridge-käyriä. Nähdään, että Suomen Beveridge-käyrä on Norjan, Saksan ja Hollannin oikealla puolella eli niissä maissa työmarkkinoiden kohtaanto näyttäisi olevan Suomea parempi. Sen sijaan Ruotsin ja Suomen käyrät sijaitsevat melko samassa paikassa. Kuvioista on nähtävissä, että Hollannissa, Norjassa ja Ruotsissa on merkkejä käyrän siirtymi-

sestä oikealle eli kohtaanto-ongelman pahenemisesta. Sen sijaan Suomen kohdalla tilanne ei ole aivan selvä.

YHTEENVETOA

Suomen talouden ja työmarkkinoiden mikrodynamiikka näyttää olevan vähintään kohtuullisessa kunnossa: Suomen taloudessa syntyy ja tuhoutuu paljon työpaikkoja, mikä tarkoittaa, että työpaikat uusiutuvat vilkkaasti. Työntekijöiden liikkuvuus on myös hyvällä tasolla. Tältä osin nopean tuottavuuskasvun edellytykset ovat siis kunnossa. Avoimien vakanssien ja työttömyyden välinen suhde on heikompi kuin esimerkiksi Saksassa, mutta samaa luokkaa kuin Ruotsissa. Toisin kuin esimerkiksi Hollannissa tai Norjassa, tilanne ei ole Suomessa tässä suhteessa ainakaan selvästi muuttunut huonompaan suuntaan. Myöskään muut tunnusluvut eivät kerro työmarkkinoiden sopeutumiskyvyn heikkenemisestä tämän vuosituhannen aikana. ■

Mika Maliranta
johtaja
Palkansaajien tutkimuslaitos

Kirjallisuus

Decker, R. A., Haltiwanger, J., Jarmin, R. S. ja Miranda, J. (2017), *Declining dynamism, allocative efficiency, and the productivity slowdown*, *American Economic Review* 107(5), 322–26.

Ilmakunnas, P. ja Maliranta, M. (2008), *Työpaikka- ja työntekijävirtojen viimeaikainen kehitys Suomen yritys- sektorilla*, *Työpoliittinen aikakauskirja* 3, 30–45.

MITÄ PÄÄTÖSPERÄINEN MENOELVYTYYS ON?

Koronakriisin aikana tehtiin useita toimenpiteitä, joilla pyrittiin tukemaan talouttamme kriisin aikana. Esimerkiksi yrityksiä tuettiin suoralla tuella ja lainatakauksilla, yritysten konkurssiin hakemista hankaloitettiin tilapäisellä lailla, työmarkkinaosapuolet tekivät lomautuskäytäntöihin tilapäisiä muutoksia ja valtio korotti toimeentulotukea tilapäisesti. Koronakriisin aikana näiden eri toimien yhteydessä on puhuttu elvytyksestä. Yleisemminkin se mitä eri keskustelijat tarkoittavat elvytyksellä vaihtelee merkittävästi. Arvioitaessa sitä onko elvytys tehokasta, tulisi kuitenkin olla tarkka siitä, miten arvion taustalla oleva taloustieteellinen kirjallisuus määrittelee elvytyksen. Taloustieteessä finanssipoliittisella elvytyksellä tarkoitetaan usein sitä, että valtiolta lisää menojaan (kulutus ja investoinnit) ylitse tietyn oletetun normaalin menorakenteen.

Mikä sitten on tällaista normaalin menorakenteen ylittävää menojen lisäystä? Niin kutsutut automaattiset vakauttajat, kuten työttömyysturva, ovat suunniteltu tasoittamaan talouden suhdanteita ilman erillistä poliittista päätöstä. Nämä vakauttajat ovat kuitenkin aikanaan otettu käyttöön poliittisilla päätöksillä. Laajassa mielessä voidaan katsoa, että ne ovat osa elvytystä. Usein kirjallisuudessa tarkastellaan kuitenkin sitä, miten nopea päätöspäätös julkisten menojen lisäys elvyttää taloutta, jossa automaattiset vakauttajat ovat osa ”normaalia” julkisen talouden menorakennetta.

Finanssipoliittisen elvytyksen makrotaloudellisia vaikutuksia tutkivassa kirjallisuudessa mallinnetaan usein ensin talousjärjestelmän merkittävät lainalaisuudet. Automaattiset vakauttajat tulevat näin huomioiduiksi. Tämän jälkeen kiinnostuksen kohteena on, annettuna tämä mallinnettu talousjärjestelmä, voidaanko odottamattomalla päätöspäätöksellä julkisten menojen lisäyksellä elvyttää taloutta. Esimerkiksi Caldaran ja Kampsin (2017) yksi johtopäätös on, että heidän käyttämänsä mallintamistapa jakaa julkisten menojen yhteyden bruttokansantuotteeseen mielekkäästi automaattisten vakauttajien ja päätöspäätösten julkisten menojen muutosten kesken. Taloudessa on siis aina jokin julkisten menojen taso, joka reagoi automaattisesti suhdanteisiin. Tämän lisäksi tehtävät päätöspäätökset julkisten menojen odottamattomat lisäykset ovat varsinaista päätöspäätöksiä suhdannepoliittista elvytystä. Elvytyksen tehoa mittaava finanssipoliittinen kerroin kuvaa siis sitä, miten BKT reagoi tällaiseen päätöspäätökseen julkisten menojen lisäykseen huomioiden mallinnetun talousjärjestelmän lainalaisuudet.

ONKO YHDENTEKEVÄÄ MITÄ MENOJA VALTIO LISÄÄ?

Usein esitetään, että lisättävien julkisten menojen laji vaikuttaa siihen, miten hyvin finanssipoliittinen elvytys stimuloi taloutta. Esimerkiksi Boehm (2020) esittää, että julkisten investointien

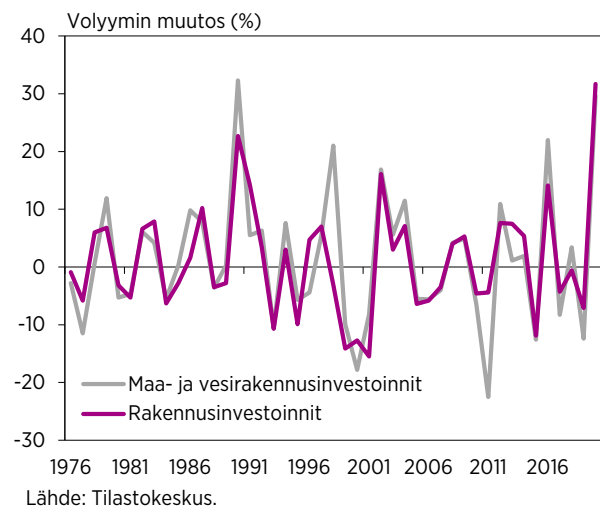
lyhyen aikavälin (1-2 vuoden) finanssipoliittinen kerroin, joka mittaa elvytyksen tehokkuutta, on selvästi pienempi kuin julkisen kulutuksen. Investointien kerroin on lähellä nollaa. Tätä selittää se, että julkiset investoinnit näyttäisivät syrjäyttävän yksityisiä investointeja. Esimerkiksi julkiset rakennusinvestoinnit kilpailevat samasta työvoimasta kuin yksityiset investoinnit ja näin ne osin siirtävät yksityisten investointien aloituksia. Toinen syy sille, miksi investointien lyhyen aikavälin kerroin näyttää olevan pieni on se, että julkisten infrainvestointien aloittaminen ja toteuttaminen kestää usein kauan (ks. lisää esim. Ramey, 2021).

MILLAISET TEKIJÄT VAIKUTTAVAT FINANSSIPOLIITTISEN MENOELVYTYKSEN TEHOKKUUTEEN?

Boehm (2020) vahvistaa aiemmin kirjallisuudessa tehdyn havainnon, jonka mukaan lähellä nol-lakorkorajaa finanssipoliittinen elvytys näyttäisi olevan huomattavasti tavanomaisempia aikoja tehokkaampaa (ks. lisää esim. Ramey 2021). Hänen tutkimuksensa mukaan tällöin julkisen kulutuksen ja investointien lyhyen aikavälin finanssipoliittiset kertoimet ovat samaa kokoluokkaa ja sen suuruiset (lähellä yhtä), että elvytys on tehokasta. Lisäksi Boehm (2020) tarkastelee myös kertoimen suuruutta eri suhdannetilanteissa mutta tulokset osoittautuvat jokseenkin risi-tiiriitaisiksi.

Paljon viitatussa artikkelissa Ilzetzkin ym. (2013) pyritään kartoittamaan miten eri tyypiset taustatekijät vaikuttavat finanssipoliittikan tehokkuuteen. Keskeisiä havaintoja ovat esimerkiksi, että jos julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta on suuri, saattaa tämä laskea finanssipoliittisen elvytyksen tehokkuutta. Tutkimuksessa havaitaan myös, että mailla, joilla on

KUVIO 1. VALTION RAKENNUSINVESTOINNIT 1976–2020

kiinteä valuuttakurssi, elvytys näyttäisi olevan tehokkaampaa ja toisaalta, että mitä avoimempi talous sitä huonompi on elvytyksen teho.

OLIKO JULKISTEN INVESTOINTIEN LISÄÄMINEN PERUSTELTUA?

Vuoden 2020 valtion rakennusinvestoinnit kasvoivat merkittävästi (suurin kasvuaste vuosien 1975-2020 aikana, ks. kuvio 1). Osin näihin liittyvät määrärahojen korotusesitykset tehtiin jo ennen kuin oli tietoa koronasta. Näyttäisi siltä, että infrainvestointien toteutusta onnistuttiin kohdentamaan tehokkaasti vuodelle 2020. Ottaen huomioon euroalueen korkotason ja Suomen erityispiirteet on luultavaa, että nämä investoinnit elvyttivät taloutta melko tehokkaasti. Tilastojen pintapuolisenkin tarkastelun valossa näyttäisi siltä, että maarakentamisen kasvu korvasi supistuvaa talonrakentamista vuoden 2020 aikana.

Myös tälle vuodelle ja ensi vuodelle on esitetty ylimääräinen 300 miljoonan euron suuruinen liikenneinfran korjausvelan vähentämiseen tarkoitettu määräraha. Kesän aikana talonrakentaminen kääntyi jälleen kasvuun (investoinnit muihin talorakennuksiin kuin asuinrakennuksiin, joka pitää sisällään tehdasrakennukset, varastot ja liiketilat, supistuivat kuitenkin edelleen vahvasti alkuvuonna). Vaarana on, että työvoimapula alkaa rajoittamaan rakennusinvestointeja, jolloin julkisen sektorin investoinnit saattavat syrjäyttää yksityisen sektorin investointien aloituk-

sia. Esimerkiksi rakennusalan avoimet työpaikat ovat nousseet vuoden 2021 ensimmäisellä vuosipuoliskolla voimakkaasti.

Toisaalta liikenneinfra palvelee koko taloutta laaja-alaisesti. Tästä syystä tiestöön liittyvä huomattava korjausvelka, joka kertoo tiestön huonokuntoisuudesta, puoltaa tiestön kunnostamista. Lisäksi, vaikka julkisten investointien lyhyen aikavälin finanssipoliittinen kerroin olisi pieni, voi se pitkällä aikavälillä olla huomattavasti suurempi (ks. Ramey 2021 ja Ilzetkin ym., 2013). Tällöin ei kuitenkaan ole kyse enää lyhyen aikavälin suhdanteita tasaavasta elvytyksestä. ■

Sakari Lähdemäki
vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos

Kirjallisuus

Boehm, C. E. (2020), *Government consumption and investment: Does the composition of purchases affect the multiplier?* *Journal of Monetary Economics*, 115, 80-93.

Caldara, D. ja Kamps, C. (2017), *The analytics of SVARs: a unified framework to measure fiscal multipliers.* *The Review of Economic Studies*, 84(3), 1015-1040.

Ramey, V. (2021), *The Macroeconomic Consequences of Infrastructure Investment*, *CEPR Discussion Paper 15998*.

Ilzetkin, E., Mendoza, E. G., ja Végh, C. A. (2013), *How big (small?) are fiscal multipliers?* *Journal of Monetary Economics*, 60(2), 239-254.

TULE HYVÄ KAKKU

Tuoreita leipomotuotteita valmistavien yritysten liikevaihto oli vuonna 2019 noin kaksi promillea kaikkien suomalaisten yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta. Suuren osan tästä siivusta nappaa leipien ja sämpylöiden valmistus, mikä tarkoittaa, että leivonnaisten valmistus on häviävän pieni osa kansantalouttamme. Tästä huolimatta harva se päivä lehdissä ja televisiossa puhutaan kakun kasvattamisesta ja jakamisesta. Etenkin poliitikkojen panosta sekä taikinan veivaamiseen että kakun siivuttamiseen tunnutaan kaipaavan.

Teema kiinnostaa myös taloustieteilijöitä, joiden kiinnostus näyttää leipomisen sijaan painottuvan ennen muuta ämpäreihin. Tämä kiinnostus kumpuaa Arthur Okunin (1975) verotuksen hyvinvointitappiota havainnollistavasta vertauksesta, jonka mukaan taloudellisen eriarvoisuuden ollessa suurta tarvitaan enemmän tulojen ja varallisuuden uudelleenjakoa. Okunin mukaan varat täytyy siirtää rikkinaisessa ämpärissä, jolloin osa varoista katoaa matkalla. Ilmeinen tappio.

Okunin vertauksen lisäksi taloustieteilijät ovat pyrkineet ymmärtämään taloudellisen tehokkuuden ja eriarvoisuuden välistä ristivetoa mm. säästämisasteen (Kaldor, 1957), inhimillisen pääoman (Galor ja Zeira, 1993), sosiopoliittisen vakauden (Alesina ja Perotti, 1996) ja veronkierron (Sandmo, 1981) avulla. Näyttää olevan selvää, että lintuperspektiivistä voidaan havaita potentiaalisia mekanismeja ja maiden sisäisiä ja välisiä tilastollisia yhteyksiä, kun taas varmemman kuvan saadakseen tutkijan on rajattava kysymys tarkemmin. Jopa tarkasti rajatuissa tapauksissa syy-seuraussuhteen osoittaminen on vähintään haastavaa eikä tulosten yleistettävyydestä ole takeita. Ymmärrys on kerättävä pienistä puroista.

KATSE YRITTÄJIIN JA YRITYKSIIN

Suomalaisessa keskustelussa kakun kasvattamisesta viitataan usein, ja ihan syystä, yrityksiin. Yritysten keskeinen rooli taloudellisen hyvinvoinnin tuottajina lienee selvää maailman jokaisessa kolkassa. Kansalaisten hyvinvoinnin kannalta yritykset itsessään eivät kuitenkaan ole pohjimmiltaan kovinkaan mielenkiintoisia. Sen sijaan yrittäjät ja heidän omistamissaan yrityksissään työskentelevät henkilöt ovat. Sama pätee myös yritysten, yritysten omistajien ja yritysten työntekijöiden maksamiin veroihin, joilla katetaan niin tulonsiirrot työvoiman ulkopuolella oleville kuin palkat julkisen sektorin työntekijöille.

Yrittäjät tuntuvat kiinnostavan kakun jaosta puhuttaessa. Otamme joka marraskuu ilolla vastaan huipputuloisten listaukset ja nautimme täysin rinnoin kanssaihmistien menestyksestä. Useat näistä henkilöistä ovat saavuttaneet tulonsa yrittämällä. Listaamattomien osakeyhtiöiden verotuksen ihmettely puolestaan nousee esiin muutaman kuukauden sykliä noudattaen vuodenajasta välittämättä.

Yksi vain osin kartoitettu väylä tehokkuuden ja eriarvoisuuden välisen yhteyden ymmärtämiseksi liittyy yrityksiin ja yrittäjiin. Kartoitukseen tarvitaan tietoja yritysten menestyksestä ja panoksesta kansantalouteen. Kiinnosta-

via tarkastelun kohteita ovat ainakin liikevaihto, yritysten tuottama arvonlisä sekä yrityksissä työskentelevien henkilöiden lukumäärä. Kartoitus vaatii myös henkilötason tietoja siitä, ketkä ovat yrittäjiä ja mitä näiden henkilöiden tuloille ja varallisuudelle tapahtuu ajan kuluessa.

Tämä yhteys ei suinkaan ole taloustieteilijöille tuiki tuntematon. Aghion ym. (2019) osoittavat yhdysvaltalaisella aineistolla, että innovoinnilla ja ylimpien tuloluokkien tulo-osuuksilla on positiivinen yhteys, kun taas innovointi ei näytä olevan yhteydessä muutoksiin koko tulojakamaa kuvaavissa mittareissa. Kuulostaa lohdulliselta: innovaattorit saavat palkinnon potentiaalisesti yhteiskuntaa laajemmin palvelevista keksinnöistään, mutta nämä kompensatiot eivät näy laajemmin eriarvoisuuden kasvuna. Suomalaisia rekisteriaineistoja hyödyntämällä on puolestaan havaittu, että innovoinnin rahalliset hyödyt eivät kohdistu ainoastaan innovaattoreille itselleen, vaan myös saman yrityksen muille henkilöille (Aghion ym., 2018).

Yritys- ja yrittäjyystietoja voidaan kuitenkin hyödyntää myös edellä kuvattuja tutkimuksia suoraviivaisemmin. Seuraamalla yritysten tilinpäätöksiä ja yksilöiden tuloja useana vuonna on mahdollista tutkia kulkevat yrittäjien henkilökohtaiset tulot käsi kädessä yritystason mittareiden kanssa vai saavatko he ylisuurta etua suhteessa yrityksensä kansantaloudelle tuottamaan hyvään. Jos oletetaan, että molempia tapauksia esiintyy, on näiden erottelu toisistaan tärkeää politiikkasuosituksia silmällä pitäen: kansantalouden kannalta olisi paikallaan verottaa tuottamattomasta toiminnasta kumpuavia taloudellisia hyötyjä korkeammalla prosentilla kuin varsinaisesta yritystoiminnasta saatuja tuloja. Jätettäköön käytännön toteutuksen suunnittelu toiseen kertaan, sillä varsinaista analyysikään ei ole vielä tehty meillä tai maailmalla. Suomalaisilla aineistoilla tämänkaltainen aiempaa kirjallisuutta täydentävä kartoitus on mahdollista tehdä, mutta tutkimuskakun on annettava kohota rauhassa. ■

Toni Juuti
vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos

Kirjallisuus

Aghion, P., Akcigit, U., Bergeaud, A., Blundell, R. ja Hémous, D. (2019), *Innovation and Top Income Inequality*, *The Review of Economic Studies*, 86(1): 1–45.

Aghion, P., Akcigit, U., Hyttinen, A. ja Toivanen, O. (2018), *On the Returns to Invention Within Firms: Evidence from Finland*, *AEA Papers and Proceedings*, 108: 208–212.

Alesina, A. ja Perotti, R. (1996), *Income Distribution, Political Instability, and Investment*, *European Economic Review*, 40(6): 1203–1228.

Galor, O. ja Zeira, J. (1993), *Income Distribution and Macroeconomics*, *The Review of Economic Studies*, 60(1): 35–52.

Kaldor, N. (1957), *A Model of Economic Growth*, *The economic journal*, 67(268): 591–624.

Okun, A.M. (1975), *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*, *Brookings Institution*.

Sandmo, A. (1981), *Income Tax Evasion, Labour Supply, and the Equity–Efficiency Tradeoff*, *Journal of Public Economics*, 16(3): 265–288.